

10. Монахов В.М. Технологические основы проектирования и конструирования учебного процесса. – Волгоград, 1995. – 254 с.
11. Освітні технології у школі та вузі: Матеріали науково-практичної конференції / За ред. О.М.Пехоти. – Миколаїв, МФ НаУКМА. – 1999. – 123 с.
12. Сухарніков Ю. Вища школа України в контексті Болонського процесу // Освіта: технікуми та коледжі. – 2004. – № 1 (7). – С. 12-21.

В.В.Садова

СТРУКТУРУВАННЯ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ГРУНТІ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОГО ПІДХОДУ

В статье анализируются принципы структурирования историко-педагогических знаний и предлагается один из вариантов распределения учебной информации на основе модульного подхода.

Principles of making structure of history-and-pedagogy knowledge are analyzed in the article. One of variants of learning information on the basis of credit-and-module approach is provided.

Намагання української спільноти залучитися до загальноєвропейських освітніх процесів, приєднання до Болонської угоди, орієнтири на загальнолюдські суспільні цінності потребують використання нових підходів щодо змісту й способів викладання навіть тих дисциплін вищої школи, які здавалися багатьом поколінням викладачів і студентів доволі сталими. Це твердження безпосередньо стосується навчального курсу “Історія педагогіки”. Історико-педагогічна обізнаність дозволяє майбутньому педагогу орієнтуватися в складному розмаїтті сучасних підходів до педагогічного процесу, збагачує палітру наявних педагогічних засобів, стимулює свободу педагогічної творчості та розвиває критичність мислення, критичне сприйняття численних сучасних освітніх інновацій. Як галузь наукового знання, історія педагогіки є відносно “молодою” наукою, початок її формування – ХІХ ст., та вона потребує постійного оновлення й змістовного удосконалення, оскільки саме історико – педагогічна обізнаність є основою

загальної гуманітарної освіти та професійної культури сучасного вчителя.

Університетський досвід викладання гуманітарних дисциплін на теренах загальноєвропейського освітнього простору свідчить про те, що будь-який навчальний курс для вищої школи ґрунтується на принципах варіативності, гнучкості, свободи вибору – себто тих принципах, які й покликані у перспективі сформувати демократичний світогляд молодій людині, майбутнього педагога-фахівця. Прагнення найбільш оптимально задіяти вказані вище принципи щодо викладання навчального курсу “Історія педагогіки” та забезпечити реалізацію особистісно орієнтованого підходу у навчальній роботі зі студентами сьогодні повною мірою може бути реалізоване у межах кредитно-модульного навчання – “моделі організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів) [2]”. Та перш, ніж з’ясувати особливості структурування історико-педагогічного навчального матеріалу на ґрунті кредитно-модульного підходу, з’ясуємо, якими принципами слід послуговуватися.

Безумовно, використання кредитно-модульного підходу щодо процесу викладання історико-педагогічних знань реалізується на основі сталих, загальних принципів. “... Успіх у будь-якій практичній справі вимагає не тільки знань цієї справи у відповідності до вимог сьогодення, але й своєрідного історичного аспекту мислення [3],” – вказував наш видатний співвітчизник В.О.Сухомлинський. Принцип історизму (Ж. Ле Гоф, М.Блок, Е.Тайлор, Ф.Хофман, І.Кон) – фундаментальний принцип історії педагогіки як науки. У відповідності до принципу історизму кожне педагогічне явище слід розглядати у розвитку й русі, виявляючи істотні властивості, взаємозв’язки та враховуючи особливості певної історичної епохи.

Історія педагогіки – це перш за все історія дії окремих особистостей, видатних філософів, педагогів, літераторів, які створювали самобутні концепції розвитку й виховання людини, були фундаторами шкільної справи і сприяли розвитку національних систем освіти. Принцип персоніфікації історико-педагогічного знання (Ю.І.Лотман, В.М.Кларін, О.І.Піскунов, С.О.Сисоєва, І.В.Соколова) дозволяє студентам у

межах курсу не лише засвоїти певну суму фактів, явищ, а й довести на прикладі діяльності видатних постатей світової педагогічної думки, що особистість виховується лише особистістю. Осягнення історії розвитку педагогічної думки крізь призму сприйняття життя й творчої діяльності найвидатніших постатей, знаних своїми досягненнями, має глибокий виховний потенціал. У сучасних підручниках з історії педагогіки [4] принцип персоніфікації історико-педагогічного знання втілюється у застосування біографічного підходу. При цьому зазначається, що саме біографічний підхід допомагає віднайти причини появи й розвитку педагогічних ідей у різних фактах певної біографії, розкрити сутнісні, “знакові” моменти, що стоять за ними, побачити за нагромадженням емпіричних фактів певні закономірності [4, с. 5].

Звернення до досвіду минулого, до гуманістичних освітніх цінностей світової цивілізації дозволяє висвітлити взаємозв'язок із сучасністю, співвіднести національні здобутки з розвитком світової педагогічної думки. Та принцип взаємозв'язку національного й загальнолюдського (С.І.Гессен, М.В.Левківський, О.О.Любар, М.Г.Стельмахович, О.В.Сухомлинська) нині є скоріше декларацією про наміри, аніж реально дієвим механізмом викладання предметів історико-педагогічного циклу. І в українській, і в російській історико-педагогічній традиції ще з ХІХ ст. домінує штучне розділення на історію педагогіки “західну” й “вітчизняну”. Продовжувалася ця традиція й у ХХ ст., коли за підручником авторів М.О.Константинова, Є.М.Мединського, М.Ф.Шабаєвої студенти вивчали окремо зарубіжну педагогіку, дореволюційну та педагогіку радянського періоду. Цілком має рацію О.І.Піскунов, який в передмові до підручника “Історія педагогіки й освіти” (2003 р.) зазначає, що таке штучне ділення приводить до розгляду розвитку вітчизняної педагогічної культури у відриві від культурного розвитку народів Європи, “хоча тут насправді існує певна спільність еволюції загальноєвропейської цивілізації... [1, с. 5]”.

Нині, у посттоталітарну епоху, щодо реалізації принципу взаємозв'язку національного й загальнолюдського сучасним викладачам і студентам доводиться долати численні ідеологічні стереотипи, які залишилися нам у спадок від радянських часів. Штучна ізоляція протягом ХХ ст. вітчизняної педагогіки від

світової, протиставлення історії й сучасного стану шкільної справи “західним реаліям” відбивалися й на загальному спрямуванні історико-педагогічних праць, на змістовному наповненні навчальних посібників для педагогічних навчальних закладів. Безперечно, такий стан речей і сьогодні продовжує ускладнювати роботу як маститих істориків педагогіки, яким складно переглянути свої погляди і відмовитися від застарілих догм класового підходу, так і молодих науковців, що використовують праці своїх попередників.

З огляду на сказане вище, вважаємо за потрібне зазначити, що запропонований у статті варіант структурування навчальної історико-педагогічної інформації не позбавлений визначених вад. Та на нашу думку, цей варіант є спробою відійти від формаційного підходу, який і нині є домінантним у вітчизняній історико-педагогічній науці (судячи зі змісту підручників для вищої школи, які вийшли у світ протягом останніх п’яти-семи років).

Основні функції історії педагогіки – “осмислення причин виникнення виховання як соціального явища та закономірностей його розвитку, розкриття різнобічного зв’язку мети, завдань організації та змісту виховання й освіти з особливостями окремих історичних періодів [1, с. 5]”. Підкоряючись цьому загальному призначенню, ми пропонуємо історико-педагогічну навчальну інформацію подати за такими модулями: I модуль “Виникнення виховання у первісні часи”, II модуль “Виховання й навчання в епоху цивілізацій Стародавнього Сходу та Античну добу”, модуль III “Виховання, шкільна справа і педагогічна думка Середньовіччя, Відродження та Реформації”, IV модуль “Школа й педагогічна думка XVII-XVIII ст.”, V модуль “Педагогічна думка й практика XIX ст.”, VI модуль “Педагогіка XX століття”.

Матеріал до кожного модуля добирається за концентричним компонуванням: висвітлюються питання розвитку освіти, шкільної справи та виховання як в країнах Західної Європи та США, так і в Україні. Наприклад, змістовне наповнення четвертого модулю становлять такі теми, як педагогічні ідеї Я.А.Коменського, шкільна справа та педагогічні теорії часів європейської Просвіти (педагогічні ідеї Дж.Локка, Ж-Ж.Руссо, К.А.Гельвеція, Д.Дідро), здобутки американської Просвіти

(педагогічні ідеї Б.Франкліна, Т.Джефферсона, Т.Пейна), розвиток педагогічної думки й шкільної справи в Україні (просвітницька діяльність П.Могили, Ф.Прокоповича, педагогічні ідеї Г.С.Сковороди). Такий варіант дозволяє проаналізувати й порівняти світові й вітчизняні педагогічні цінності та надбання, висвітлити основні тенденції у становленні національних систем освіти, шляхом порівняння авторських педагогічних концепцій повною мірою задіяти метод компаративного аналізу першоджерел, який сьогодні широко використовується у політології, філології, історичних науках (М.Зейтлін, Д.Наливайко, Г.Токмань та ін.) та, вочевидь, практично не задіяний історією педагогіки як суспільно-гуманітарною наукою.

Керуючись модульно-тематичним переліком, кожен викладач навчального курсу "Історія педагогіки" може самостійно визначити і остаточно сформулювати навчальні теми, які подаються як лекційний матеріал, теми, які виносяться на семінарське обговорення, а також довільно обрати теми, за якими організується самостійна й індивідуальна робота студентів.

Кожне семінарське заняття можна структурувати також у відповідності до блочного підходу. На нашу думку, структура кожного семінару може об'єднувати у логічній послідовності п'ять блоків. Перші два блоки мають пропедевтичний характер. Блок організації та планування навчальної діяльності передбачає, що студенти самостійно ознайомлюються з темою, метою та орієнтовним планом майбутнього семінарського заняття. Блок практичної підготовки зобов'язує студентів звернутися до відповідної літератури (підручників з історії педагогіки, першоджерел, нормативних документів про освіту та шкільну справу тощо), у відповідності до плану зробити необхідні виписки, скласти конспект чи анотацію з метою поглибленого й аргументованого висвітлення проблемних питань теми, уявити зміст ключових понять.

Наступні два блоки пов'язані безпосередньо з характером навчальної взаємодії студентів і викладача під час семінару: в аналітичному блоці містяться проблемні питання, завдання та ситуації, розв'язання яких сприяє глибинному засвоєнню основного навчального матеріалу, висвітленню особливостей розуміння студентами певних історико-педагогічних проблем,

удосконалюється уміння здійснювати обґрунтований аналіз педагогічних концепцій видатних діячів освіти минулих часів тощо. Змістовне наповнення блоку самоконтролю дозволяє студенту самостійно перевірити міцність отриманих знань щодо певної теми, завдання даного блоку можуть також використовуватися з метою здійснення модульного контролю. В останньому блоці – блоці самоосвіти – пропонується література для подальшої поглибленої індивідуальної роботи студентів щодо певної теми, написання анотацій, самостійних дослідницьких робіт.

Таким чином, модульне структурування історико-педагогічної навчальної інформації дозволяє значною мірою активізувати творчий потенціал як викладача, так і студента, розвинути ініціативність та особисту активність, сприяє зануренню в історико-педагогічні реалії, самостійному пошуку педагогічних істин.

Література

1. История педагогики и образования. От зарождения воспитания в первобытном обществе до конца XX в.: Учебное пособие для пед. учеб. заведений / Под ред. А.И.Пискунова. – М.: ТЦ Сфера, 2003. – 512 с.
2. Методичні рекомендації щодо впровадження кредитно-модульної системи у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів МОН України // Зб. наказів МОН України – № 49, від 23.01.05. – С.5-11.
3. Сухомлинський В.О. Народження громадянина. – К.: Радянська школа, 1970. – 335 с.
4. Українська педагогіка в персоналіях: Навч. посібник / За ред. О.В.Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005. – 624 с.

Ю.В.Суббота

КРЕДИТНО-МОДУЛЬНА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ І УМІНЬ СТУДЕНТІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

В статье рассматривается вопрос внедрения Европейской кредитно-трансфертной системы в учебный процесс вузов Украины по дисциплине "Физическое воспитание"; процесс организации самостоятельной работы по физическому воспитанию.